

SU/Kaarlo Reipas

17.10.2019

Tilastokeskuksen 2019 väestöennusteeseen pohjautuva pitkän aikavälin eläkelaskelma

Tilastokeskus julkaisi 30.9.2019 väestöennusteen¹, jonka merkittävin ero aiempaan, 16.11.2018 julkaistuun ennusteeseen on matalampi kokonaishedelmällisyys. Tässä muistiossa esitetään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman päivitetty versio, jossa oletetaan uuden väestöennusteen mukainen väestökehitys.

Laskelma perustuu Eläketurvakeskuksen raportin *Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2019* mukaiseen laskelmaan sekä siihen 17.5.2019 julkaistuun korjaukseen². Väestöennusteen lisäksi laskelmaan on päivitetty vuoden 2018 toteumatietoja sekä näkemys lähivuosien talouskehityksestä. TyEL-eläkelaitosten toteutuneet sijoitustuotot on huomioitu arvioituna elokuun 2019 loppuun asti. Tässä muistiossa uuden laskelman tuloksia verrataan korjausmuistion mukaiseen laskelmaan.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat 11.6.2019 perhe-eläkeuudistuksesta. Uudistuksen valmistelu on vielä kesken, eikä sitä ole huomioitu tämän muistion laskelmassa. Laskelmissa ei ole myöskään huomioitu vuodelle 2020 suunniteltuja kansan- ja takueläkkeiden harkinnanvaraisia korotuksia, koska asian käsittely eduskunnassa on yhä kesken.

Väestö

Tilastokeskuksen väestöennuste ulottuu vuoteen 2070 asti. Tämän muistion laskelmia varten väestöennustetta on jatkettu Eläketurvakeskuksessa noudattaen Tilastokeskuksen käyttämiä oletuksia kokonaishedelmällisyydestä ja siirtolaisuudesta. Kuolevuuden alenemisvauhdin on oletettu puolittuvan Tilastokeskuksen oletuksesta vuoden 2070 jälkeen.

Kokonaishedelmällisyysluvun on uudessa ennusteessa oletettu olevan 1,35, kun aiemmissa laskelmissa käytetyssä, vuonna 2018 julkaistussa ennusteessa sen oletettiin olevan 1,45.

Tilastokeskus arvioi ennusteessaan väestön määrän kasvavan vuoteen 2030 asti ja kääntyvän sen jälkeen laskuun. Väestön määrä alittaa 5 miljoonaa henkilöä vuonna 2081 ja on 4,9 miljoonaa vuonna 2085.

Alle 65-vuotiaiden määrä pienenee koko ennustejakson ajan. Työikäisen väestön määrä laskee 850 000 henkilöllä vuosina 2019–2085. Sen sijaan 65 vuotta

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.10.2019]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaenn/index.html>

² Muistio. Korjaus raportin *Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2019* laskelmiin. 17.5.2019. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Korjaus-raportin-Lakis%C3%A4%C3%A4teiset-el%C3%A4kkeet-%E2%80%93-pitk%C3%A4n-aikav%C3%A4lin-laskelmat-2019-laskelmiin.pdf>

täyttäneiden määrä kasvaa vielä usean vuosikymmenen ajan, alkaen pienentyä vasta vuoden 2080 jälkeen.

Taulukko 1. Väestön määrä ikäryhmittäin, tuhatta henkilöä.

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Yhteensä	5518	5531	5557	5567	5479	5241	4895
0–14 -vuotiaat	882	859	788	721	676	571	516
15–64 -vuotiaat	3431	3415	3402	3384	3263	2947	2579
65 vuotta täyttäneet	1205	1257	1366	1462	1539	1724	1800

Työllisyysasteen arvioidaan nousevan ennustejakson aikana 74 prosenttiin. Nousu on seurausta väestön vanhenemisesta, eläkeiän noususta sekä työkyvyttömyysriskin madaltumisesta. Väestön ikärakenteen vanheneminen tukee työllisyysasteen nousua, koska ikäluokkakohittaiset työllisyysasteet ovat työuran loppupuolella korkeampia kuin nuorilla työkäisillä.

Työllisyysasteen nousu pitää työllisten lukumäärän lähellä nykyistä tasoaan 2040-luvulle asti. Tämän jälkeen työllisten määrä kääntyy laskuun ja alittaa kaksi miljoonaa vuoden 2080 paikkeilla. Sen sijaan eläkeläisten lukumäärä nousee laskentajakson aikana 1,5 miljoonasta henkilöstä 1,8 miljoonaan. Eläkkeellesiirtymisen myöhentyminen hidastaa eläkeläisten määrän kasvua väestön vanhetessa.

Taulukko 2. Työllisyysaste, prosenttia.

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Työllisyysaste	71,8	72,7	72,7	72,7	73,8	74,0	74,1

Taulukko 3. Työllisten ja eläkeläisten määrä, tuhatta henkilöä.

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Työlliset	2356	2373	2372	2368	2352	2169	1915
Eläkeläiset	1484	1509	1557	1618	1623	1720	1763

Aiempaan laskelmaan verrattuna työllisten lukumäärä jää vuoteen 2085 mennessä yli 110 000 henkilöä eli lähes 6 prosenttia matalammaksi. Eläkeläisten määrässä ero laskelmien välillä pysyy alle prosentin suuruisena samalla ajanjaksolla.

SU/Kaarlo Reipas

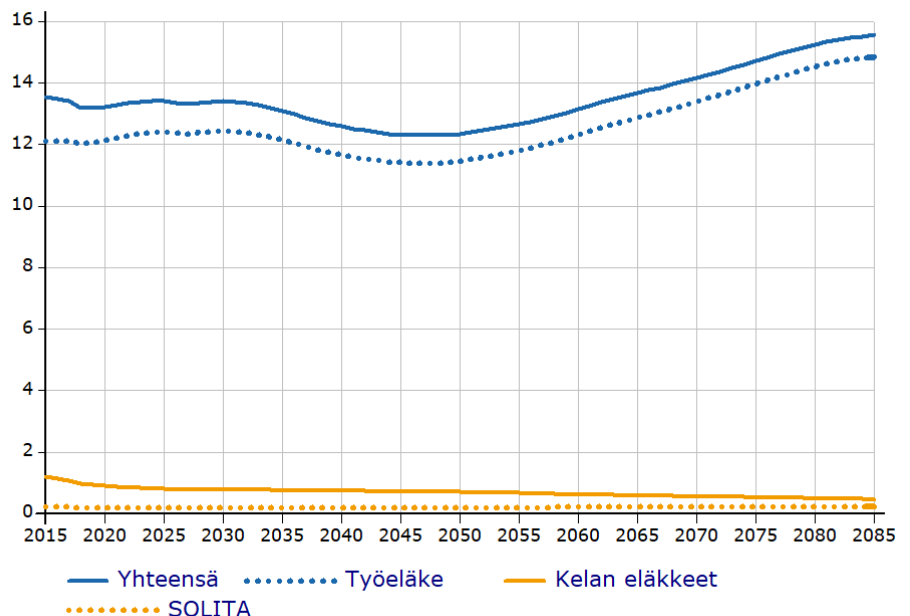
17.10.2019

Kokonaiseläkemeno

Lakisääteiset eläkemenot olivat vuonna 2018 suuruudeltaan 13,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen³. Tämä suhde pysyy lähellä nykyistä tasoaan 2030-luvulle asti. Vuoden 2030 jälkeen eläkeläisten määrän kasvu hidastuu väliaikaisesti, kun 1970-luvun alussa syntyneet, poikkeuksellisen pienet ikäluokat lähestyvät eläkeikää. Menot suhteessa bruttokansantuotteeseen laskevat vuoteen 2047 asti, jolloin ne saavuttavat 12,3 prosentin tason. Vuosidadan puolivälissä eläkeläisten määrä alkaa taas kasvaa ja työllisten määrä pienentyä, jolloin suhdeluku kääntyy nousuun. Vuoteen 2085 mennessä lakisääteiset eläkemenot nousevat 15,6 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Lakisääteisten eläkemenojen kehitys selittyy pääosin työeläkemenojen kehityksellä. Työeläkkeet muodostavat lakisääteisestä eläkemenosta yli 90 prosenttia ja niiden paino kasvaa laskentajakson aikana entisestään. Sen sijaan Kelan eläkemenojen paino pienenee voimakkaasti ennustejakson aikana, koska Kelan eläkkeiden indeksointi seuraa laskelmassa vain puoliksi ansiotason kehitystä. Vuonna 2018 Kelan eläkemeno oli noin prosentin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämä suhde laskee ennustejakson aikana alle puoleen prosenttiin.

Kuvio 1. Lakisääteiset eläkemenot suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosina 2015–2085.

³ Tilastokeskus päivitti 20.9.2019 kansantalouden tilinpidon mukaista bruttokansantuotteen aikasarjaa vuodesta 1975 alkaen. Tätä korjausta ei ole huomioitu laskelman bkt-arviossa, jotta laskelma olisi vertailtavissa aiempaan laskelmaan. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kansantalouden tilinpito [verkojulkaisu]. ISSN=1795-8881. 2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 16.10.2019]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vtp/2018/vtp_2018_09-20_tie_001_fi.html).

Bruttokansantuote kasvaa tämän muistion laskelmassa vuoteen 2030 mennessä hieman korkeammalle tasolle kuin aiemmassa laskelmassa. Tämä pitää eläkemenot hieman aiempaa laskelmaa matalampina suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2050 asti. Vuosisadan loppupuolella aiempaa laskelmaa matalampi syntyvyysoletus hidastaa bruttokansantuotteen kasvua ja menojen suhde bruttokansantuotteeseen nousee vuoteen 2085 mennessä 0,8 prosenttiyksikköä aiempaa laskelmaa korkeammaksi. Ero syntyy lähes kokonaan työeläkkeistä.

Taulukko 4. BKT ja työtulosumma, miljardia euroa vuoden 2017 hintatasossa.

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
BKT	231,1	238,8	256,4	277,8	345,3	428,6	509,2
Työtulosumma	88,3	91,9	98,0	105,6	131,2	162,9	193,5

Taulukko 5. Eläkemenot, miljardia euroa vuoden 2017 hintatasossa ja prosenttia bruttokansantuotteesta.

Miljardia euroa

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Yhteensä	30,5	31,6	34,4	37,2	42,5	58,6	79,2
Työeläkkeet	27,8	29,0	31,8	34,6	39,4	55,1	75,6
Kelan eläkkeet	2,3	2,2	2,1	2,1	2,5	2,5	2,4
SOLITA	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7	0,9	1,2

Prosenttia bruttokansantuotteesta

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Yhteensä	13,2	13,2	13,4	13,4	12,3	13,7	15,6
Työeläkkeet	12,0	12,1	12,4	12,4	11,4	12,9	14,9
Kelan eläkkeet	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
SOLITA	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

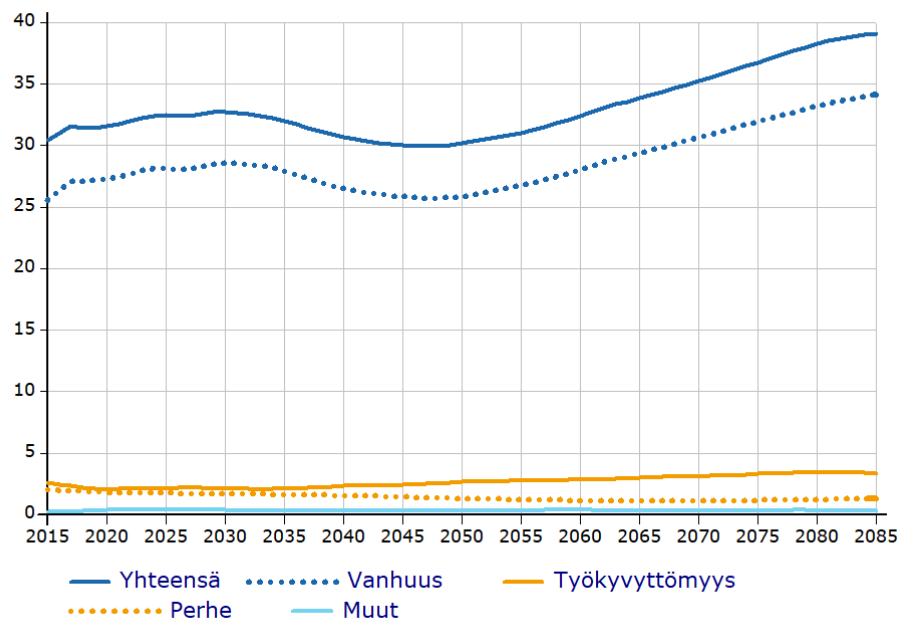
Työeläkemeno

Työeläkemenot olivat vuonna 2018 noin 31,4 prosenttia suhteessa vakuutettuun työtulosummaan. Suhteessa työtulosumman työeläkemeno kasvaa hieman vuoteen 2030 mennessä ja kääntyy sen jälkeen laskuun. Vuosisadan jälkipuoliskolla työeläkemeno kasvaa voimakkaasti eläkeläisten määrän kasvaessa.

Työeläkemenojen kehitys selittyy pääosin vanhuuseläkemenon kehityksellä. Työkyvyttömyyseläkkeet muodostavat työeläkemenosta nykyisin noin seitsemän prosenttia. Vanhuuseläkeiän nousu pidentää työkyvyttömyyseläkkeellä oltua aikaa ja toisaalta lisää työkyvyttömyyseläkkeelle hakevien määrää. Nämä seikat kasvattavat työkyvyttömyyseläkkeen merkitystä 2030-luvulta alkaen ja ennustejakson aikana työkyvyttömyyseläkemenon osuus kaikesta työeläkemenosta kasvaa yhdeksään prosenttiin.

Perhe-eläkemeno muodostaa nykyisin kuusi prosenttia työeläkemenosta. Tämä osuus laskee ennustejakson aikana kolmeen prosenttiin. Tämä johtuu pääosin väestöennusteen kuolevuuskehityksestä. Miesten ja naisten eliniät lähenevät toisiaan, mikä lyhentää keskimääräistä leskenä vietettyä elinaikaa. Myös keskimääräisen leskeneläkkeen suuruus suhteessa keskiansioihin pienenee ennustejakson aikana.

Kuvio 2. Työeläkemenot etuuslajikohtaisesti vuosina 2015–2085, prosenttia työtulosummasta.

Eri työeläkejärjestelmissä eläkemenojen suhde työtulosumman vaihtelee huomattavasti. Vuonna 2018 korkeimmat menosuhteet olivat JuEL:n valtion eläkkeissä ja MYEL:ssä. Muita järjestelmiä matalampi menosuhte oli puolestaan YEL:ssä ja TyEL:ssä. Pitemmällä aikavälillä kaikkien järjestelmien menosuhteet lähestyvät noin 38–39 prosentin tasoa.

Taulukko 6. Työeläkemenot järjestelmä- ja etuuslajikohtaisesti, prosenttia työtulosummasta.

Työeläkemenot järjestelmäkohtaisesti suhteessa työtulosumaan, prosenttia

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
TyEL	25,8	26,0	26,8	27,4	26,7	32,3	38,3
YEL	27,4	27,7	29,1	30,3	29,7	33,5	37,5
MYEL	64,8	68,3	79,5	89,4	80,8	47,3	39,4
JuEL, valtio	79,4	81,7	89,5	90,1	70,7	42,5	37,9
JuEL, kunnat	30,2	30,3	32,2	32,8	30,5	33,8	38,8
Yksityinen sektori	27,3	27,4	28,1	28,7	27,4	32,5	38,2
Julkinen sektori	42,6	42,6	44,4	43,9	36,9	35,2	38,6
VEKL*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,6	0,8
Yhteensä	31,4	31,5	32,5	32,7	30,0	33,8	39,1
josta palkaton	0,2	0,2	0,3	0,5	0,9	1,5	1,8

* Suhteutettuna koko talouden työtulosumaan

Työeläkemenot etuuslajikohtaisesti suhteessa työtulosumaan, prosenttia

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Vanhuuseläke*	27,1	27,3	28,2	28,5	25,8	29,4	34,1
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Työkyvyttömyyseläke	2,2	2,1	2,2	2,1	2,4	3,0	3,4
Perhe-eläke	1,9	1,8	1,8	1,7	1,4	1,1	1,3
Muut eläkelajit	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* Vanhuuseläke -rivi ei sisällä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä.

Keskimääräinen etuustaso

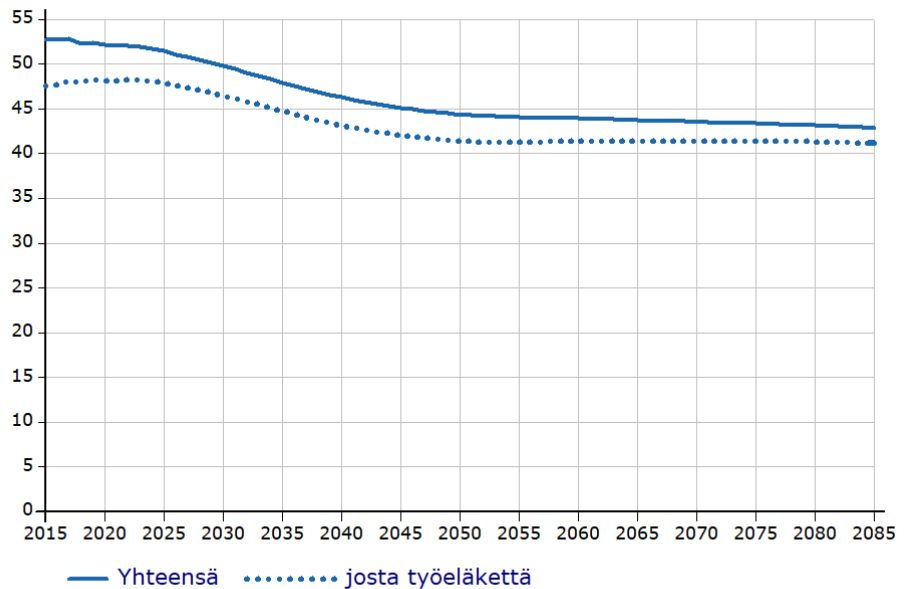
Keskimääräisen eläkkeen ostovoima kasvaa 1656 eurosta noin 3600 euroon vuosina 2018–2085. Ostovoiman kasvu on pääosin seurausta ansiotason noususta.

Keskieläke kasvaa koko ennustejakson ajan keskiansioita hitaammin. Suurin vaikutus tulee elinaikakertoimesta. Myös eläkeläisten ikärakenne muuttuu keskimäärin iäkkäämmäksi alkuvuosikymmeninä, kun suuret ikäluokat vanhenevat. Tämä pienentää eläkkeiden suhdetta ansioihin, koska eläkejärjestelmän indeksiturva on sidottu vain osittain ansiotason kehitykseen.

Taulukko 7. Keskieläke ja keskiansio vuoden 2017 hintatasossa.

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Keskiansio, e/kk	3166	3227	3445	3716	4644	6242	8394
Keskieläke, e/kk	1656	1684	1773	1850	2097	2729	3598
josta työeläke	1518	1554	1651	1727	1954	2584	3455
% keskiansiosta	52,3	52,2	51,5	49,8	45,1	43,7	42,9

Kuvio 3. Keskimääräinen eläke suhteessa keskiansioon vuosina 2015–2085, prosenttia.

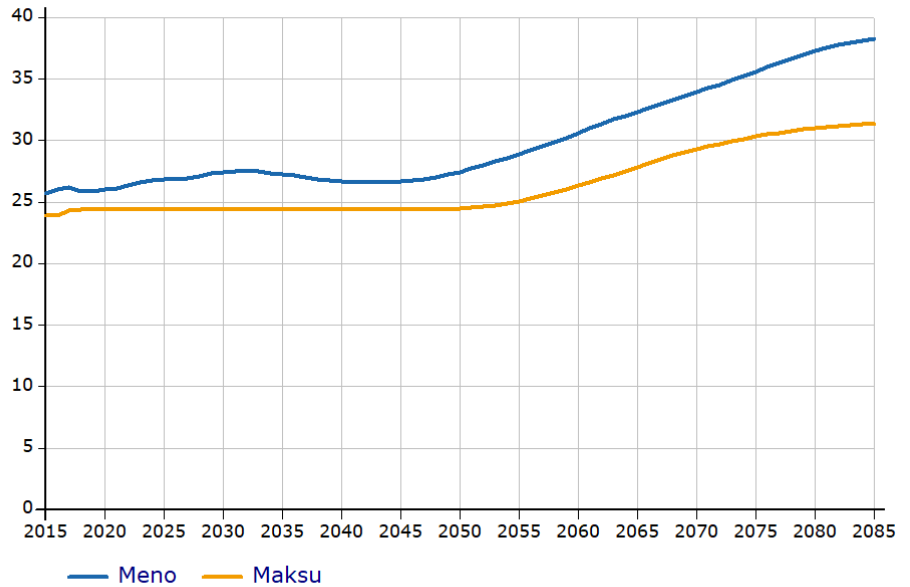
TyEL-eläkkeiden rahoitus

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat keväällä 2016 kilpailukyky sopimuksessa TyEL-maksun tasoksi 24,4 prosenttia palkkasummasta vuoteen 2021 asti. Tämä maksutaso voidaan laskelmassa pitää vuoteen 2050 asti. Vuosidadan jälkipuoliskolla TyEL-eläkemenojen voimakas kasvu nostaa myös maksutasoa.

Vuosina 2050–2085 TyEL-maksu nousee 31,4 prosenttiin palkkasummasta. Ennustejakson lopussa maksu on lähellä kestävää tasoaan, sillä vuodesta 2085 eteenpäin laskettu kestävä vakiomaksu on tuolloin 31,1 prosenttia.

Laskelmassa rahastoitujen eläkeosien korotukset (i_v -korotukset) on kohdennettu 55 vuotta täyttäneille vuoteen 2024 asti ja vuodesta 2025 alkaen 65 vuotta täyttäneille. Kohdennusta ei ole muutettu aiempaan laskelmaan verrattuna.

Kuvio 4. TyEL-eläkemeno ja -maksutulo vuosina 2015–2085, prosenttia TyEL-palkkasummasta.

Taulukko 8. TyEL:n varat ja rahavirrat, miljardia vuoden 2017 hintatassa ja prosenttia TyEL-palkkasummasta.

Miljardia euroa

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Varat 1.1.	124,8	125,9	134,6	143,4	196,9	294,5	412,4
Maksutulo, TyEL	14,2	14,8	16,0	17,3	21,9	31,0	41,6
Maksutulo, TVR	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,9	1,3
Sijoitustuotto	-2,0	5,2	5,7	7,5	10,3	15,4	21,5
Meno, TyEL	15,1	15,8	17,6	19,5	23,9	36,0	50,7
Meno, muu*	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
Toimintakulut	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8
Varat 31.12.	121,7	129,9	138,5	148,6	205,1	305,0	425,1

Prosenttia palkkasummasta

	2018	2020	2025	2030	2045	2065	2085
Varat 1.1.	214,1	207,6	205,7	202,0	219,5	264,0	311,2
Maksutulo, TyEL	24,4	24,4	24,4	24,4	24,4	27,8	31,4
Maksutulo, TVR	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	1,0
Sijoitustuotto	-3,5	8,6	8,7	10,6	11,5	13,8	16,2
Meno, TyEL	25,8	26,0	26,8	27,4	26,7	32,3	38,3
Meno, muu*	0,5	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1
Toimintakulut	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Varat 31.12.	208,8	214,1	211,6	209,3	228,6	273,4	320,8

* TEL-lisäturva, maksutappio ja MEL:n aiheuttama nettokulu TyEL–MEL-tasauksessa.

SU/Kaarlo Reipas

17.10.2019

Riittävä vakiomaksu

Riittävä vakiomaksu on teoreettinen maksutaso, joka yhdessä kertyneiden eläkevarojen kanssa riittäisi rahoittamaan kaikki tulevat menot. Kaikkien työeläkkeiden rahoittamiseen riittävä vakiomaksu vuodesta 2019 alkaen olisi 29,3 prosenttia. Vertailukelpoinen maksutulo ilman TVR-maksua oli 29,2 prosenttia vuonna 2017, eli työeläkejärjestelmän keskimääräinen maksutaso on lähellä kestävää tasoaan.

TyEL-järjestelmän riittävä maksutaso olisi 26,9 prosenttia ja TyEL:n toteutunut maksutulo 24,3 prosenttia suhteessa palkkasummaan vuonna 2017. JuEL:n kuntaeläkkeiden riittävä maksutaso olisi 27,7 prosenttia, kun vuoden 2017 toteuma oli 28,5 prosenttia palkkasummasta.

Taulukko 9. Riittävät vakiomaksutasot eri työeläkejärjestelmissä, prosenttia palkka- tai työtulosummasta.

TyEL	JuEL, kunnat	Kaikki työeläkkeet
26,9	27,7	29,3

Aiempaan laskelmaan verrattuna riittävät maksutasot eivät ole muuttuneet oleellisesti. Väestöennusteen matalampi syntyvyysoletus pienentää työtulosummaa aiempaan laskelmaan verrattuna ja siten kasvattaa riittävää maksutasoa. Sijoitusten tuotto on kuitenkin ollut vuonna 2019 aiemmassa laskelmassa oletettua parempi ja lähivuosikymmenien näkymä palkkasumman kehityksestä on aiempaa arviota positiivisempi.